

Kimlik Kavramına Ahlaki Bir Bakış: Ahlaki Kimlik Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi

A Moral Look at the Concept of Identity: Development of Moral Identity Scale and Investigation of Psychometric Properties

Betül KÜRÜM, Sorumlu Yazar, Uzman.
Marmara Üniversitesi, İstanbul/Türkiye.
kurumbtl@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-8362-5801>

Halil EKŞİ, Prof. Dr.
Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İstanbul/Türkiye.
halileksism@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-7520-4559>

ISSN: 1303-880X

e-ISSN: 2667-7504

<http://ded.dem.org.tr>

Makale Türü / Article Type:

Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received Date: 08.01.2022

Kabul Tarihi / Accepted Date: 12.06.2022

Yayın Tarihi / Published Date: 25.06.2022

Tr/En: Tr

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Atıf/Citation: Kürüm, B. & Ekşi, H. (2022). Kimlik kavramına ahlaki bir bakış: Ahlaki kimlik ölçeğinin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 20 (43), s. 135-167.

<https://doi.org/10.34234/ded.1055143>

Öz: Bu çalışmanın amacı Blasi'nin ahlaki kimlik kuramı temel alınarak yetişkinlerin ahlaki kimlik düzeylerini belirlemeye yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmektir. Araştırmanın çalışma grubunu 18-60 ($x_{ort}=28,57$; $x_{ss}=9,59$) yaş aralığındaki yetişkin bireyler oluşturmaktadır. Öncelikle ilgili literatür taraması yapılmış olup daha önce hazırlanan ölçekler incelenmiştir. Hedef kitleden konu ile ilgili alınan bilgiler ile içerik analizi yapılarak aday maddeler oluşturulmuştur. Hazırlanan 104 maddelik taslak form uzmanlara gönderilerek tekrar düzenlendikten sonra veri toplama işlemine geçilmiştir. Elde edilen veriler açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi aracılığıyla ölçeğin yapı geçerliğini test etmek için kullanılmıştır. Açımlayıcı faktör analiziyle toplam varyansın %61,413'ünü açıklayan duygu, düşünce ve davranış alt boyutları olmak üzere 3 alt boyuttan oluşan 25 maddelik bir ölçme aracı elde edilmiştir. Bu yapı doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarıyla uyumluluk göstermiştir. Ölçüt bağımlı geçerlik analizi kapsamında Ahlaki Kimlik Ölçeği ile Ahlaki Bütünlük Ölçeği arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r=.44$; $p<.001$). Ahlaki Kimlik Ölçeğinin toplam iç tutarlık katsayısı .94; “duygu” alt boyutu için .94, “düşünce” alt boyutu için .87, “davranış” alt boyutu için .84 olarak bulunmuştur. Yapılan bağımsız gruplar t testi sonucunda ölçeğin alt üst grup ayırt ediciliği saptanmıştır. Yapılan analizler sonucunda Ahlaki Kimlik Ölçeğinin yetişkinlere hitap eden geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Blasi, Ahlaki Kimlik, Ölçek geliştirme, Psikometri

&

Abstract: The study aims to develop a valid and reliable scale to determine the moral identity levels of adults. The age range for the research group is 18-60 ($X_m=28.57$; $X_{sd}=9.59$). First data was collected using the draft version of the scale. The construct validity of the scale was determined via exploratory and confirmatory factor analysis. The exploratory factor analysis indicated a 25-items measurement tool that consists of three subscales as emotion, thought, and behavior, which explains 61,413% of the total variance. This structure was consistent with the confirmatory factor analysis results. Criterion-dependent validity analysis showed a significantly positive relationship between the Moral Identity Scale and the Moral Integrity Scale ($r=.44$; $p<.001$). The total internal consistency coefficient of the Moral Identity Scale was .94 (.94 for the emotion subscale, .87 for the thought subscale, and .84 for the behavior subscale). The upper-lower discrimination index of the scale was calculated via the student's t-test. The results showed that, the Moral Identity Scale was a valid and reliable measurement tool for adults.

Keywords: Blasi, Moral Identity, Scale development, Psychometrics

(The Extended Abstract is at the end of the article)

Giriş

Ahlaki kimliğin yapısını anlayabilmenin yollarından biri Blasi'nin ahlaki kimlik kuramını incelemekten geçmektedir. Blasi (1983), psikolojik açıdan bizi ahlaki davranmaya motive eden olguları kimliğimizde aramıştır. Blasi ortaya koyduğu ahlaki kimlik modelinde kimlik ve ahlaki davranış arasındaki ilişkiyi inceleyerek kimliğin ahlaki davranışı motive ettiği sonucuna varmıştır. Kimliği ayrıntılı olarak inceleyen Blasi (1993), fiziksel özellikler, davranışlar, ilişkiler gibi hakkımızda kolayca bilinebilecek bilgilerin yerine amaçlarımız ve değerlerimiz gibi daha derinlerimizde bir yerlerde olan öznel kimliğimize odaklanmıştır. Öznel kimliğimiz; içerisinde benimsediğimiz değerleri, peşinde olduğumuz amaçları ve bizi diğerlerinden ayıran farklılıklarımızı barındırmaktadır. Ahlaki kimlik bu denli özümüzle bağlantılı olduğu için kararlılık göstermesi beklenen bir kavramdır.

İnsanı diğer canlılardan ayıran onun bir kimliğinin, karakterinin ve şahsiyetinin oluşudur. İnsanın kimliğinden bahsederken şüphesiz ahlaki yönü ayrı bir önem arz etmektedir. Ahlaki kimlik, bireyi ahlaki davranışlar sergilemeye motive eden bir çeşit kendini düzenleme mekanizması olarak tanımlanmaktadır. Blasi'ye göre (2005) ahlaki isteğe sahip olmak ve belli değerlere sahip olmayı istemek ve bu değerlere dönük kararlı, bilinçli olmak bireyi ahlaksız olandan ayıran ahlaki kimliğin bir işaretidir. Ahlaki istek, kişi iradesini kullanırken ona rehberlik etmektedir. Bir ahlaki değere, ahlaki açıdan iyi olana bütün kalbinle bağlanmak, kişinin kimliğinin bir parçası haline gelir. Öyle bir hal olur ki kişi bu değerlerle uyumlu olmayan davranışları sergileyemez (Blasi, 2005). Pek tabi hangi ahlaki değer merkeze alınacağı konusunda bireysel farklılıklar esas olsa da adaleti merkeze alan bir kişinin şefkat ve merhamet gibi değerlere de olumlu yaklaşacağı düşünülmektedir (Blasi, 2004). Ahlaki kimliği hakiki manada benliğine mal edebilmiş şahıslar değerleriyle uyumlu hareket etme konusunda içsel motivasyonla hareket edebilmektedirler (Blasi, 1993; Reed ve Aquino, 2003).

Ahlaki Kimlik

Ahlaki kimlik kavramı, kimliğin alt boyutların biri olarak ifade edilen ve kendi içinde de farklı alt boyutlar oluşturan içsel motivasyon ile kişiyi ahlaklı davranışlar sergilemeye sevk eden bilişsel, duygusal ve davranışsal bileşenleri barındırmaktadır. Ahlaki kimlik kişinin sadece iyi ve doğru olan davranışlara yönelmesi değildir. İyi ya da kötü doğru ya da yanlış davranışa yönelten içsel

ve dışsal motivasyonları anlamayı gerektirmektedir. Seçimlerimizi genelde iradi olarak yaparız ahlaki kimlik kavramını tanımlayarak anlamlandırmaya çalıştığımız şey ahlaki olan veya olmayan seçimleri bize yaptıran motivasyonel nedenlerini bulmaktır.

Blasi'nin (1983, 1993, 2004) Ahlaki kimlik modelinde (Blasi's Self Model) ahlaki yargı ve ahlaki eylem arasında belirleyici üç bileşen vardır. Bunlardan ilki ahlaki davranış sergilemeden önce kişi kendisini olay hakkında sorumlu görüp görmediği filtresinden geçirmektedir. Yani bu düşünce sisteminde olan kişi yapacağı davranışın sadece ahlaki olmasıyla ilgilenmez aynı zamanda o davranışı kendi sorumluluğu olarak görmektedir. Örneğin uzakta bir yerden dumanlar çıktığını gördüğümüzde itfaiyeye haber verme konusunda sorumluluk hissedecek miyiz yoksa başka biri aramıştır deyip devam mı edeceğiz? Başka bir örnek verecek olursak yolda yardıma muhtaç bir insan ile karşılaştığımızda o kişiye sadece iyi bir insan olmak için değil aynı zamanda o kişiye yardım etmeye yönelik kendimizi de sorumlu görmemiz gerektiği anlatılmaktadır. İkinci ahlaki davranışı gösterirken hissedilen sorumluluğun benliğin bir parçası olarak deruni ve niyetli olmasıdır. Örneğin yolda gördüğümüz yardıma muhtaç olan kişiye yardım etmeye yönelik kendimizi sorumlu gördük fakat bu sorumluluk içsel yönelim (iç denetim odaklı) ile mi oluyor yoksa iyi insan desinler diye veya x kişisi görsün diye mi yapılıyor? Bir nevi ahlaki davranışı sergilerken ne kadar bilinçli ve samimi olduğumuzdur. Üçüncüsü insanoğlunun fitri eğilimi olarak içsel değerleriyle tutarlı davranışlar sergileyerek benlik tutarlılığını (self consistency) sağlamak istemesidir.

Blasi (2004) ahlakiliği sadece bilişsel kavramlar (şemalar, muhakeme, zihinsel temsiller) ile sınırlandırmamıştır. Ahlakın bilişsel boyutuna derinlik katarak içsel niyetten bahsetmiştir. Bireyin bilinçli bir şekilde niyet ederek deneyimlemesini vurgulamıştır. Bireysel tecrübe öncesi bu şekilde zihinsel hazırlık yapıldığında eylemin doğurduğu sonuçlara yönelik sorumluluk almak da kolaylaşabilmektedir. Buna ek olarak, eylemi bilinçli olarak başlatmak öz disiplin ve duygu düzenleme kapasitesini artırıcı etkiye sahiptir. Diğer bir açıdan kişi benliğinde barındırdığı onca özelliği arasından ahlaki olan davranışa yönlendiren değerleri tercih ederek benliğine mâl etmiştir. Buradan hareketle Blasi (1993) kimliğin yapısını anlamlandırırken ahlaki kimliğin rolüne dikkat çekmiştir. Önerdiği ahlaki kimlik modelinde kimlik kavramı ile ahlaki işlevsellik (moral functioning) arasındaki ilişkiyi açıklamak istemiştir. Sorumluluğa yaptığı vurgunun bir sebebi olarak Kohlberg'in sorumlu ben kavramından etkilendiği söylenmekle birlikte birbirlerinden farklı kavramlardır. Kohlberg kişinin kanunlara uymayı anlamlandırmasından bahsederken Blasi, kişi ahlaki yargıya varır ve bu yargıyı şahsi sorumluluk filtresinden geçirir. Yani bu ahlaki eylem benim için ne

kadar gerekli, hayat görüşüm ile örtüşüyor mu, olmak istediğim kişi ile ne denli uyumlu gibi soruları kişi kendine sormaktadır. Bu noktada kişinin ahlaki eylemi gerçekleştirmesinden daha önemli olan şey kendi doğruları, benliğinde merkeze aldığı değerleri ile uyumluluğunu hissedip hissetmemesi olmaktadır. Metafor ile anlatacak olursak kimlik binasının temellerini ahlaki sorumluluk becerisi ve duygusu üzerine atmaktır.

Ahlaki gelişimin ölçülmesine yönelik ilk adımı Kohlberg atmıştır. Geliştirdiği Ahlaki Yargı Mülakatı (Moral Judgment Interview [MJII]) kişinin kendisine sunulan örnek olaylardaki ahlaki ikilemlere verdiği tepkilerin kaydedilmesidir. Kişinin çelişen değerler arasında seçim yapması istenir ve daha sonra kurallar ve kurumlar hakkında yargıları sorgulanır (Nisan ve Kohlberg, 1982). Bu yöntem fazla zaman alması ve puanlama sisteminin öznel ve karmaşık olması gibi nedenlerden ve ayrıca test-tekrar test güvenilirliği açısından eleştirilmiştir (Froning ve McColgan, 1979; Rest, Cooper, Coder, Masanz ve Anderson, 1974). Uygulamadaki zorluğu gidermek açısından Gibbs, Basinger, Grime ve Snarey (2007) ikilemlere bağlı sosyal ahlaki normlar üzerindeki değerlendirmelere dayalı Sosyal Yansıtma Ölçeği (Social Reflection Measure [SRM]) isimli bir ölçek geliştirmiştir. Kohlberg'in ölçümlerini temele alan farklı ölçek geliştirme çalışmaları devam etmiştir (Lind, 2009; Ma, 1989; Rest, 1975). Ahlaki gelişimi ölçmeye yönelik Rest (1975) tarafından geliştirilen Değerleri Belirleme Testi (Defining Issues Test [DIT]) kullanılmaktadır. Çoktan seçmeli olan bu testin kültürler arası çalışmalarda benzer sonuçlar verdiği görülmüştür (Moon, 1986). Bu çalışma da Kohlberg'in ahlaki gelişim kuramına dayanmaktadır. Ahlaki kimliği bir dizi ahlaki özellikler çerçevesinde oluşturulan benlik algısı olarak tanımlayan Aquino ve Reed (2002) tarafından bilişsel şema temelli Ahlaki Kimlik Ölçeği geliştirilmiştir. Ahlaklı bir birey düşünüldüğünde akla gelen özellikler listelenmiş olup bu özellikler; duyarlı, şefkatli, adil, arkadaş canlısı, cömert, yardımsever, çalışkan, dürüst ve kibar olarak belirlenmiştir. Bu özelliklerin kimlik açısından öneminin belirlenmesine yönelik içselleştirme ve sembolleştirme alt boyutlarını içeren 11 maddeden oluşan Ahlaki Kimlik Ölçeği'ni geliştirmişlerdir. Ahlaki karar verme ve ahlaki sağlamlığı yansıtan davranışların önemini göz ardı ettiğinden dolayı eleştirilmiştir (Black ve Reynolds, 2016). Eylem ve niyeti tutarlı kılma isteğinden yola çıkarak Black ve Reynolds (2016) tarafından 20 madde, ahlaki benlik ve ahlaki sağlamlık olmak üzere iki alt boyuttan oluşan 6'lı derecelendirme sistemi ile puanlanan Ahlaki kimlik ölçeğini geliştirmişlerdir.

Ahlaki gelişim kuramlarını incelediğimizde Piaget ve Kohlberg'in meseleye bilişsel açıdan baktıkları görülmektedir. Diğer yandan Gilligan ise meseleye

duyuşsal açıdan yaklaşmıştır. Bu noktada bilişsel, duyuşsal ve davranışsal alanın Blasi'nin kuramında birleştirilmesi önem arz etmektedir. Bu kuramı temele almamızın nedenlerinden biri olarak kuramın bütüncül bakışı gösterilebilir. Yukarıda bahsedilen bulgular ışığında ahlaki kimlik kavramının önemi görülmektedir. Konu mahiyeti itibarıyla nicel yöntemlerle ölçülmeye çalışırken son derece hassas ve dikkatli olmayı gerektirir. Ahlaki Yargı Mülakatı, Sosyal Yansıtma Ölçeği, Değerleri Belirleme Testi, Ahlaki Kimlik Ölçeği gibi ölçeklerden bahsedilmiştir. Bahsedilen bu ölçeklerin tümü yurtdışında geliştirilmiş olup mevzu o kültürde yetişenlerin bakış açısıyla ele alınmıştır. Bu araştırma ile Türkiye kültüründe Ahlaki Kimlik Ölçeği geliştirmek amaçlanmıştır.

Ahlaki kimlik kavramı ile ilgili YÖK tez veri tabanında eğitim ve öğretim alanında yazılan iki farklı doktora tezi mevcuttur. Yapılan iki doktora tezinde de nitel yöntemlerden olan gömülü teori yöntemi ile kullanılmıştır. Yazılan bu tezler bizim çalışmamıza da ilham olmuştur. Gömülü teori çalışmaları sayesinde ahlaki kimlik kavramı nitel yöntemlerle araştırılmıştır. Nicel açıdan Ahlaki kimlik kavramı ile ilgili yabancı literatürde geliştirilen iki farklı ölçek Türkçe'ye uyarlanmıştır. Mevcut ölçeklerin kuramsal temeli farklıdır. Ahlaki kimlik gibi evrensel boyutta önem arz eden bir konu daha öncesinde Augusto Blasi'nin kuramıyla birleştirilip ölçek geliştirme ile modellenmemiştir. Bu noktada çalışmamız araştırmanın modeli ve kuramsal temelinin sentezi açısından özgün olmaktadır. Geliştirilen bu ölçeğin eğitim ve öğretim, psikoloji gibi alanlara katkı sunacağı düşünülmektedir. Diğer yandan ise ahlaki kimlik kavramının nicel araştırma yöntemleri kullanılarak da araştırılması noktasında gelecek çalışmalara ilham olacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Bu araştırma Ahlaki Kimlik Ölçeğinin psikometrik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla nicel araştırmanın betimsel tarama deseniyle gerçekleştirilen bir ölçek geliştirme çalışmasıdır.

Çalışma Grupları

Araştırmada, açımlayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi ayrı gruplar üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın hedef kitlesi 18-60 ($x_{ort}=28,57$; $x_{ss}=9,59$) yaş arasındaki yetişkin bireyler olarak belirlenmiştir. Ölçek geliştirme çalışmaları için çalışma grubu büyüklüğünün belirlenmesinde madde sayısının 5 veya 10 katı olabileceğini ve en az 300 kişiden oluşması gerektiği belirtilmektedir (Tinsley & Tinsley, 1987). Bu oranın madde sayısının en az 10 katı olması ge-

rektiğini ifade edenler de vardır (Nunnally & Bernstein, 1994). Bir milyon kişi ve üzerinde bir gruba genellenecek çalışmalar için en az 384 kişiye ulaşılması tavsiye edilmiştir (Büyüköztürk, 2015; Çepni, 2007). Bu çalışmada toplam 597 kişilik çalışma grubuna ulaşılmıştır. Örneklem seçim yöntemi olarak uygun (convenience) örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu verinin 350 kişiden elde edilen kısmı açımlayıcı faktör analizi için 247 kişiden elde edilen kısmı da doğrulayıcı faktör analizi için kullanılmıştır. Bu grup üzerinden ölçeğin faktör analizi, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Ölçek geliştirme çalışmalarında olması gerektiği üzere açımlayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi için iki kez veri toplanmıştır.

Çalışma Grubu 1

Araştırmanın çalışma grubunu 18-60 yaş aralığındaki yetişkin bireyler oluşturmaktadır. Bu grubun 251'ini kadın (%71,7) 99'unu erkek (%28,3) katılımcılar oluşturmaktadır. Ölçeğin deneme formu toplam 350 yetişkin bireye uygulanmıştır. Google form üzerinden doldurulduğu için eksik veya hatalı bir veri görülmemiştir. Bu veriler ile açımlayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir.

Çalışma Grubu 2

Ölçeğin yapısının doğrulanması amacıyla 18-60 yaş aralığındaki yetişkin bireylerden veri toplanmıştır. Bu grubun 163'ü kadın (%65,9) 84'ü (%34,1) erkek katılımcılardan oluşmaktadır. Doğrulayıcı faktör analizi toplam 247 yetişkin bireyin verisi üzerinde uygulanmıştır.

Etik Kurul Onayı

Bu çalışmada kullanılan veri toplama araçlarının etik açıdan uygunluğuna Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan 03.05.2021 tarih ve 4-17 numaralı karar ile gerekli izin alınmıştır.

Kullanılan Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada kişisel bilgi formu, Ahlaki Kimlik Ölçeği ve ölçüt geçerliği için Ahlaki Bütünlük Ölçeği kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması

Bu çalışmada kullanılan ölçek 23 Nisan 2021 ile 26 Mayıs 2021 tarihleri arasında uygulanmıştır. Bu dönemde tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 sebebiyle üniversitelerin uzaktan eğitime geçmesinin de etkisiyle google formlar aracılığıyla online olarak veri toplanmıştır. Sunulan onam formunda araştırmacı ayrıntılı açıklama yapmış ve e-posta adresini paylaşmıştır. Böylelikle katılımcıların kafasında oluşabilecek sorulara geri dönüş sağlanmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Öncelikli olarak uzman görüşlerinin değerlendirilmesi için Kapsam Geçerlik Oranı hesaplanmıştır. Sonrasında ölçeğin yapı geçerliğinin kontrol edilmesi amacıyla hem açımlayıcı faktör analizi hem de doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin güvenirliğinin test edilmesi amacıyla cronbach alfa değerleri hesaplanmış, alt üst grup ayırt ediciliğinin kontrol edilmesi amacıyla bağımsız gruplar t testi yapılmıştır. Ölçüt geçerliliğinin kontrol edilmesi amacıyla pearson moment çarpım korelasyonuna bakılmıştır. Araştırmada veri toplama araçlarıyla elde edilen veriler SPSS 24 ve AMOS 24 paket programları aracılığıyla bilgisayar ortamında çözümlenmiştir.

Araştırmaya Katılanlara İlişkin Demografik Özellikler

Tablo 1: Araştırmaya Katılanlara İlişkin Demografik Özellikler		
Değişken	N	%
Cinsiyet		
Kadın	414	69,3
Erkek	183	30,7
Yaş		
18-22 yaş	151	25,2
23-27 yaş	200	33,5
28-32 yaş	97	16,2
33-43 yaş	95	15,9
44-60 yaş	54	9,2
Eğitim düzeyi		
İlkokul Mezunu	4	0,6
Ortaokul Mezunu	18	3,0
Lise Mezunu	81	13,5
Lisans	389	65,1
Yüksek Lisans	80	13,4
Doktora	25	4,4
Sosyo-ekonomik düzey		
Düşük	45	7,5
Orta	506	84,8
Yüksek	46	7,7

Bulgular

Ahlaki Kimlik Ölçeği'nin Geliştirilmesiyle İlgili Bulgular

Bu bölümde yetişkinler için Ahlaki Kimlik Ölçeği'nin geliştirilme aşamasında elde edilen veriler ile yapılan geçerlik ve güvenirlik analizlerine yer verilmiştir. Bu noktada literatürde genel kabul gören prosedürlerin işlenmesine ve yapılan çalışmanın bilimselliğine dikkat edilmeye gayret gösterilmiştir. Bulgular SPSS 22 ve AMOS 24 paket programları yardımıyla yapılan analizler neticesinde elde edilmiştir.

Geçerlik analizine ait bulgular

Açımlayıcı Faktör analizi ile ölçeğin yapı geçerliği test edilmektedir (DeVelis, 2016). Geliştirilen “Ahlaki Kimlik Ölçeği” ilk önce maddelerin birbirleriyle ve varsa alt boyutlarla olan ilişkilerini belirlemek için ilk önce Açımlayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Bu aşamada Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett değerlerine bakılmış, bu değerlerin uygunluğundan sonra ölçek geliştirmenin diğer analizlerine geçilmiş ve nihayetinde dik döndürme (varimax rotation) yapılarak çıkan maddeler sunulmuştur.

Açımlayıcı faktör analizinde maddeler yük değerlerine göre ya tek boyutta ya da farklı alt boyutlarda toplanmaktadır. Maddelerin yük değerleri ne kadar yüksek ise, o maddelerin o boyutu iyi açıkladıkları sonucu çıkmaktadır. Aynı şekilde maddelerin yük değerinin yüksekliği ölçeğe ilişkin güvenirlik değerini de yükseltmektedir. Büyüköztürk (2002), 0,60 ve üstü yük değerini yüksek; 0,30-0,59 arasını ise orta düzey olarak görmektedir. Bu durum dikkate alınarak her bir maddenin ,50 ve üstü olması analizlerde dikkate alınmış ve geri kalan maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Bu bağlamda ilk analize ilişkin KMO ve Bartlett's Testi değerleri aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

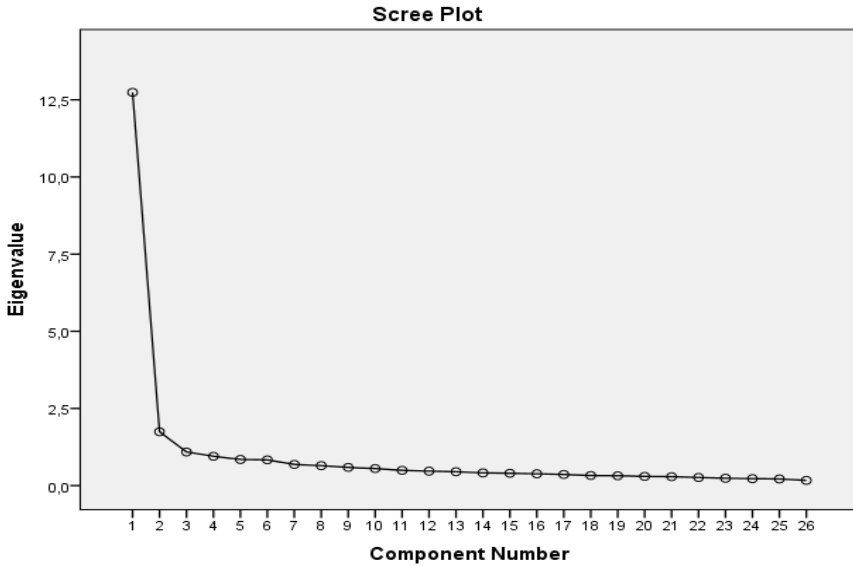
Tablo 2: KMO ve Bartlett's Testi Değerleri		
Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliği		,969
	Ki-kare Değeri	8631,897
Bartlett's Test of Sphericity	S.Derecesi	325
	P	,000

Yukarıdaki tablo incelendiğinde KMO değeri ,969 olarak bulunmuştur. KMO testi, hem dağılımın faktör analizi yapmak için yeterli olup olmadığını hem de kısmi korelasyonların küçük olup olmadığını test etmek için önemlidir. KMO değeri 1'e yaklaştıkça mükemmel, 0,50'nin altında ise kabul edilemez olarak değerlendirilir. Tavşancıl (2010)'a göre 0,90 ve üstü mükemmel, 0,80 ve üstü

çok iyi, 0,70 ve 0,60'ların vasat ve 0,50 ve altının ise kötü olduğunu belirtmiştir. Bu araştırma neticesinde elde edilen KMO değeri mükemmel (,969) olarak bulunmuştur. Bununla birlikte yapılmış olan Barlett's testine göre ise; 8631,897 ($p < ,000$) değerleri bulunmuştur. Bu durum değerlerin anlamlı olduğunu ve kullanılan verilerin çok değişkenli normal dağıldıklarını göstermektedir.

Tablo 3: Ahlaki Kimlik Ölçeği İlk Hali Açıklanan Toplam Varyans Miktarları

Faktörler	Başlangıç Özdeğerleri			Toplam Faktör Yük Değerleri		
	Toplam	%	Kümülatif %	Toplam	%	Kümülatif %
1	12,740	49,001	49,001	7,971	30,659	30,659
2	1,745	6,713	55,714	4,244	16,324	46,983
3	1,090	4,193	59,907	3,360	12,924	59,907
4	,951	3,658	63,565			
5	,848	3,260	66,825			
6	,834	3,207	70,032			
7	,687	2,641	72,673			
8	,646	2,484	75,157			
9	,590	2,268	77,424			
10	,552	2,121	79,546			



Şekil 1. Scree Plot Grafiği İlk Hali

Çizelgeden ve scree plot grafiğinden de görüleceği üzere eigen değeri 1 olarak alındığında ortaya dokuz faktörlü bir yapı çıkmaktadır. Oluşan bu üç faktörün toplam varyansın %59,907'sini açıklamaktadır. Yine tablodan da anlaşılabacağı üzere Eigen değeri 1 ve üzeri olan faktörlerin toplam varyansı %59,907

açıkladıkları görülmektedir. Sosyal bilimler için açıklanan varyansın % 40 ile % 60 arasında olması yeterli olarak görülmektedir (Akdağ, 2011). Yapılan ilk analizde bazı maddelerin düşük yük değerlerine sahip oldukları, bazı maddelerin ise farklı alt boyutlardan da yük aldıkları ve bazı maddelerin ise hiçbir boyutta yer almadıkları görülmüştür. Bu durumdaki maddeler sırasıyla atılarak, kalan maddelerin tümünün tek alt boyutta ve yeterli yüke sahip olduğu durumu ortaya çıkana kadar işlemlere devam edilmiştir. Burada maddelerin hangi faktörlere dağıldıklarını görmek amacıyla varimax dik döndürme analizleri yapılmıştır. Daha iyi yük değerlere sahip boyutların oluşması için (<,50) altı maddeler de elenmiştir. Bu durumun bir neticesi olarak 25 madde (1, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 20, 22, 23, 24, 25, 28, 31, 35, 36, 43, 47, 48) ölçek dışında kalmıştır. Tüm bu işlemler sonucunda oluşan alt boyutlar ve maddelere ilişkin değerler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4: Faktör Analizi Neticesinde Dönüştürülmüş Bileşenler Matrixi

Maddeler	F1	F2	F3
m37	,774		
m18	,763		
m27	,759		
m2	,732		
m44	,712		
m30	,678		
m49	,672		
m41	,662		
m40	,654		
m7	,643		
m33		,728	
m34		,702	
m19		,666	
m21		,619	
m42		,594	
m26		,593	
m16		,563	
m8		,530	
m39			,732
m50			,729
m29			,686
m32			,678
m46			,667
m45			,581
m38			,536

Yapılan nihai işlemler neticesinde, ölçeğin üç faktörden meydana geldiği ve her faktöre ait maddelerin de kabul edilebilir yük değerlerine sahip olduğu görülmektedir (En düşük: ,530; En yüksek: ,774). Aynı zamanda herhangi bir

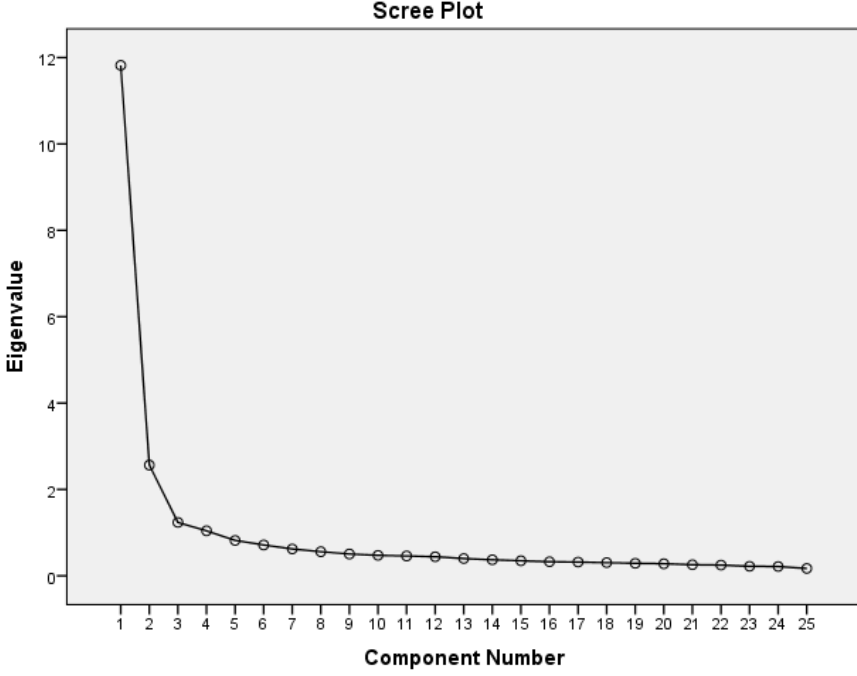
madde diğer faktörlerden yük de almamaktadır. Ölçeğin nihai haline ilişkin veriler aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 5: KMO ve Bartlett's Testi Değerleri		
Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği	Ki-kare Değeri	.962
	S.Derecesi	9180,839
Bartlett's Test of Sphericity	P	300
		,000

KMO değerleri incelendiğinde, seçilen örneklemin büyüklüğünün ve elde edilmiş olan verilerin analizler için uygun ve kabul edilebilir bir düzeyde olduğunu görülmektedir (.941). Bartlett's testi değerleri de aynı şekilde anlamlı ($p<,000$) neticeleri göstermektedir. Bu durum verilerin normal dağıldıkları hipotezini desteklemektedir.

Tablo 6: Ahlaki Kimlik Ölçeği Açıklanan Toplam Varyans Miktarları

Faktörler	Başlangıç Özdeğerleri			Toplam Faktör Yük Değerleri		
	Toplam	%	Kümülatif %	Toplam	%	Kümülatif %
1	11,932	49,716	49,716	6,197	25,820	25,820
2	1,649	6,870	56,586	4,368	18,202	44,022
3	1,158	4,827	61,413	4,174	17,391	61,413
4	,904	3,767	65,180			
5	,825	3,437	69,156			
6	,643	2,678	71,834			
7	,637	2,652	74,486			



Şekil 2. Scree Plot Grafiği

Tablo ve grafik incelendiğinde Eigen (özdeğer) 1 olarak alındığında ve art arda yapılan analizler sonucunda ahlaki kimlik ölçeğinin üç alt boyutlu yapısı ortaya çıkmıştır. Sonuçlar neticesinde oluşan üç faktörün toplam varyansı açıklama miktarı %61,413 olarak bulunmuştur. Sırasıyla faktörlerin toplam varyansa katkıları şu şekilde olmuştur: birinci faktör=%25,820; ikinci faktör=%18,202; üçüncü faktör=%17,391 şeklinde sıralanmaktadır. Sosyal Bilimler özelinde geliştirilen ölçeklerin toplam varyansa katkısı %40 ve %60 arası kabul edilebilir olarak ifade edilmekte; bunun üstü ise iyi olarak değerlendirilmektedir (Çokluk, Şekercioğlu & Büyüköztürk, 2018; Tabachnick & Fidell, 2015; Tavşancıl, 2010).

Bu aşamadan sonra alt boyutlarda toplanan maddelerin yordadıkları özelliğe göre ahlaki kimliğin alt boyutlarına isimler verilmiştir. Ölçek maddeleri yapılan nitel görüşmelerden ve Blasi'nin ahlaki kimlik teorisinden yararlanarak yazılmış ve buradan hareketle alt boyutlar ve maddeler aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 7: Faktör Analizi Sonucunda Belirlenen Alt Boyutlar ve Madde Sayıları

Faktörler	Madde Sayısı	Maddeler Numarası
Duygu	10	1,2,5,9,11,15,18,19,21,24
Düşünce	8	3,4,6,7,8,13,14,20
Davranış	7	10,12,16,17,22,23,25

Yukarıdaki tablodan da anlaşıldığı üzere; birinci faktör 10 maddeden; ikinci faktör 8 maddeden; üçüncü faktör 7 maddeden oluşmaktadır. Maddelerin dağılımları da ayrıca tablo da görülmektedir. Ölçeğin toplam madde sayısı 25 olarak elde edilmiştir. Ölçek alt boyutlarına sırasıyla; duygu, düşünce, davranış isimleri verilmiştir. Ölçekte 10, 12, 16, 17, 22, 23, 25 maddeleri ters maddedir. Her alt boyutun kendi puanı olmakla birlikte, tüm alt boyutların toplam puanı güçlü bir ahlaki kimliği göstermektedir.

Güvenirlik Analizine Ait Bulgular

Geliştirilen bir ölçme aracının güvenilirlik analizini yapmak için değişik analizler önerilmiştir. Bunlardan en önemlisi Cronbach alpha iç tutarlık katsayısının hesaplanmasıdır. Zira Kalaycı (2010) ölçme aracındaki maddeler ne denli kendi aralarında tutarlı ise, o denli istenen yapıyı test ettiğini belirtmiştir. İç tutarlık katsayısı genellikle ,70 ve üstü olarak kabul edilmektedir (Büyüköztürk, 2015; Kalyacı, 2010; Liu-Thompkins, 2003; Thompson, 2003). Ancak 1' yaklaşılıdıkça da iç tutarlılığın daha da arttığını belirtmek gerekmektedir. Ahlaki Kimlik bağlamında yapılan analizler neticesinde ölçeğin toplam ve alt boyut iç tutarlık katsayıları hesaplanmış ve aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 8: Faktör Analizi Sonucunda Belirlenen Alt Boyutlar ve Bu Boyutlara Ait Güvenirlik Katsayıları

Faktör	Cronbach's Alpha Değeri
Duygu	,946
Düşünce	,875
Davranış	,843
TOPLAM	,942

Tablodan da anlaşılabacağı üzere Ahlaki Kimlik Ölçeğinin iç tutarlık katsayılarının iyi değerlerde olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Tüm alt boyutlarda Cronbach alpha iç tutarlık katsayısı ,80'in üzerinde bulunmuş ve toplam iç tutarlık katsayısı ise ,94 olarak bulunmuştur.

Yapılan bu işlemlerden sonra ölçekten elde edilen toplam puan ve alt boyutlarına ilişkin ayırt edici işlemlere başvurulmuş ve testin üst ve alt çeyreklerine ilişkin bağımsız gruplar t testine geçilmiştir. Testin alt ve üst gruplar için ayırt ediciliğini belirlemek için yapılan analizler bir noktada geliştirilen ölçeğin ayırt etme gücü açısından oldukça önemlidir. Bu kapsamda ölçek toplam puanı ve

tüm alt boyutlarına ilişkin bağımsız gruplar t testi yapılmış ve sonuçları tablo X'te gösterilmiştir.

Tablo 9: Ölçek Maddelerinin Ayırt Ediciliklerini Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	X	ss	Sh _i	t	p
m2	Üst	125	7,00	,00	,00	8,62	,000
	Alt	125	5,77	1,59	,14		
m7	Üst	125	7,00	,00	,00	30,08	,000
	Alt	125	3,99	1,11	,10		
m18	Üst	125	7,00	,00	,00	29,43	,000
	Alt	125	5,67	,50	,04		
m27	Üst	125	7,00	,00	,00	12,58	,000
	Alt	125	5,46	1,36	,12		
m30	Üst	125	7,00	,00	,00	14,15	,000
	Alt	125	5,21	1,41	,12		
m37	Üst	125	7,00	,00	,00	7,45	,000
	Alt	125	5,85	1,72	,15		
m40	Üst	125	7,00	,00	,00	16,10	,000
	Alt	125	4,98	1,40	,12		
m41	Üst	125	7,00	,00	,00	17,13	,000
	Alt	125	4,99	1,31	,11		
m44	Üst	125	7,00	,00	,00	15,78	,000
	Alt	125	5,02	1,40	,12		
m49	Üst	125	7,00	,00	,00	13,60	,000
	Alt	125	5,26	1,42	,12		
m33	Üst	125	7,00	,00	,00	37,90	,000
	Alt	125	3,51	1,02	,09		
m34	Üst	125	6,87	,33	,03	41,00	,000
	Alt	125	3,09	,97	,08		
m19	Üst	125	7,00	,00	,00	34,05	,000
	Alt	125	3,46	1,16	,10		
m21	Üst	125	7,00	,00	,00	30,00	,000
	Alt	125	4,09	1,08	,09		
m42	Üst	125	7,00	,00	,00	26,90	,000
	Alt	125	4,10	1,20	,10		
m26	Üst	125	7,00	,00	,00	25,62	,000
	Alt	125	4,38	1,14	,10		
m16	Üst	125	7,00	,00	,00	30,04	,000
	Alt	125	3,88	1,16	,10		
m8	Üst	125	7,00	,00	,00	18,28	,000
	Alt	125	4,65	1,43	,12		
m39	Üst	125	7,00	,00	,00	20,44	,000
	Alt	125	4,54	1,34	,12		
m50	Üst	125	7,00	,00	,00	28,84	,000
	Alt	125	3,38	1,40	,12		
m29	Üst	125	7,00	,00	,00	42,14	,000
	Alt	125	2,97	1,07	,09		
m32	Üst	125	7,00	,00	,00	20,05	,000
	Alt	125	4,13	1,60	,14		
m46	Üst	125	7,00	,00	,00	20,08	,000
	Alt	125	4,38	1,40	,12		
m45	Üst	125	6,99	,08	,00	37,53	,000
	Alt	125	3,26	1,11	,10		
m38	Üst	125	7,00	,00	,00	43,56	,000
	Alt	125	2,77	1,08	,09		

Tablo 9 incelendiğinde ölçek maddelerinin ayırt ediciliğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi sonucunda ölçeğin maddeleri için alt ve üst gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<,001$). Tüm gruplar için aritmetik ortalamalara bakıldığında hepsinde de üst ve alt grup ortalamaları arasında önemli bir farklılık olduğu yine tablodan anlaşılmaktadır.

Test tekrar test güvenilirliği. Ahlaki kimlik ölçeğinin test tekrar test güvenilirlik çalışması üç hafta ara ile 50 kişiden elde edilen veriler ile yapılmıştır. Ölçeğin test tekrar test korelasyon katsayısı “,83” olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç ölçeğin zamana karşı tutarlık gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 10: Madde Toplam (Item-Total) ve Madde Kalan (Item-Reminder) Korelasyon Sonuçları

	Ölçek Ortalaması	Ölçek Varyansı	Madde-Toplam Korelasyonu	Cronbach's Alpha Madde Silinirse
m1	140,87	505,178	,737*	,939
m2	141,70	501,331	,596*	,941
m3	141,33	499,369	,720*	,939
m4	141,82	499,348	,594*	,941
m5	141,07	504,320	,748*	,939
m6	141,97	496,751	,591*	,941
m7	141,92	501,335	,634*	,940
m8	141,72	503,214	,653*	,940
m9	140,98	502,267	,762*	,939
m10	142,21	483,829	,650*	,941
m11	141,13	499,289	,789*	,939
m12	141,68	489,288	,600*	,941
m13	142,15	497,978	,622*	,940
m14	142,43	499,871	,558*	,941
m15	140,83	504,509	,780*	,939
m16	142,49	495,618	,534*	,942
m17	141,56	484,714	,711*	,939
m18	141,27	499,785	,762*	,939
m19	141,24	499,225	,757*	,939
m20	141,74	499,418	,667*	,940
m21	141,19	499,948	,763*	,939
m22	142,22	492,739	,578*	,942
m23	141,65	481,359	,710*	,939
m24	141,06	501,167	,722*	,939
m25	141,96	482,851	,671*	,940

* $p<,000$

Tablo incelendiğinde madde toplam ve madde kalan korelasyon değerleri tüm maddeler için anlamlı bulunmuştur ($p<,000$). Bu durum ölçekteki tüm maddelerin bir yapı içinde yer aldıklarını göstermektedir. Maddelerin bir yapı içinde olması ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği açısından oldukça önemlidir. Bu analiz-

lerden sonra ölçek alt boyutlarının birbirleriyle olan korelasyon katsayılarına bakılmıştır. Aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

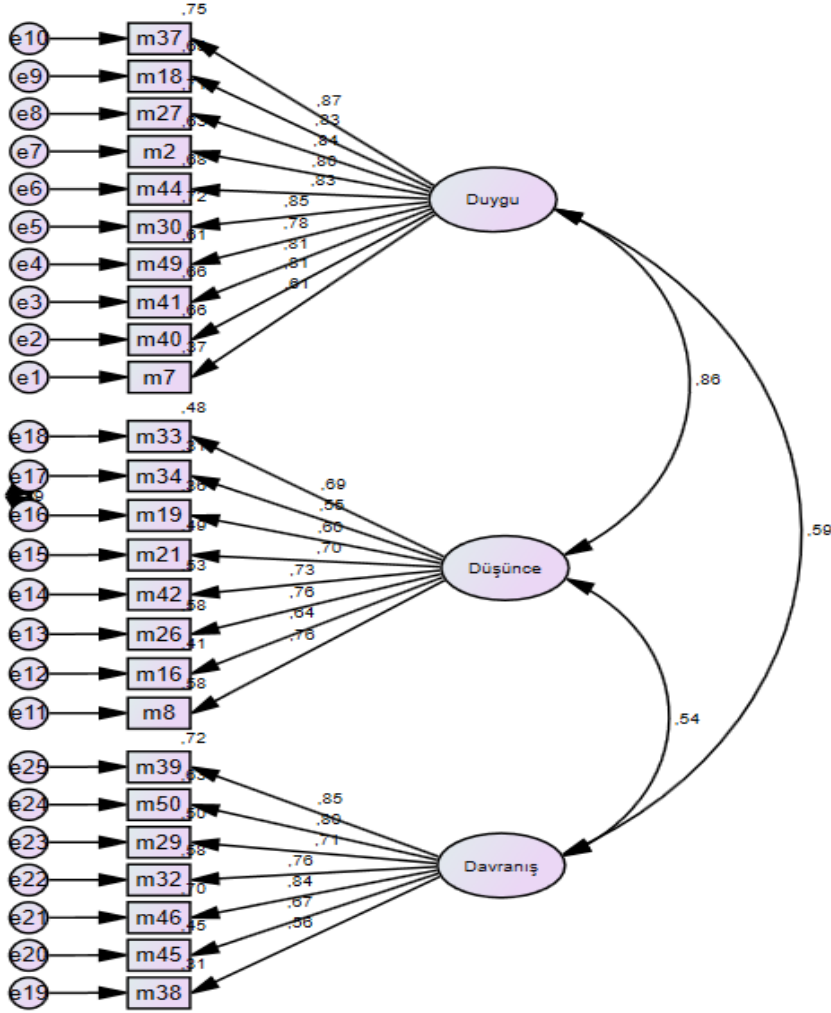
Tablo 11: Faktörler Arası İlişkileri Belirlemek için Yapılan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	1	2	3	4
Ahlaki Kimlik	1			
Duygu	,830*	1		
Düşünce	,813*	,562*	1	
Davranış	,800*	,539*	,392*	1

Tablodan da görüldüğü üzere, ölçek için elde edilen alt boyutlar arasındaki ilişkinin anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan Pearson Çarpım Korelasyon analizleri sonucunda, faktörlerin hem toplam puanla hem de kendi aralarında pozitif ve anlamlı bir ilişki içinde oldukları görülmektedir ($p < ,001$). Bu sonuç alt boyutların hem ahlaki kimlik ile hem de birbirleriyle iyi bir ilişki içinde olduklarını göstermektedir. Yine bu durumun bir neticesi olarak tüm alt boyutların bir yapının içinde oldukları sonucu ortaya çıkmaktadır.

Doğrulamalı Faktör Analizi

Doğrulamalı faktör analizi amacı kuramsal temeli belli olan örtük özelliklerin veriyle doğrulanıp doğrulanmadığını tespit etmektir (Brown, 2006). Geliştirilen bir ölçeğin önerilen parametreler arasında uyum gösterip göstermediğini test etmek amacıyla doğrulamalı faktör analizi kullanılır. Özabacı (2011) tarafından RMSEA ve SRMR hata karelerinin ortalamaları ve standardize edilmiş ortalama hataların karekökü olarak tanımlanmaktadır. RMSEA değerinin 0,05'in altında olması beklenir. Ancak 0,08'in altı da kabul edilebilir bir değerdir. SRMR'de de esasında durum aynıdır. Fakat bazı durumlarda 0,10'un altı da kabul edilebilmektedir. CFI değeri karşılaştırılmış uyum indeksini verir. Yani model için tahmin edilen kovaryans matrisi ve sıfır hipotezli kovaryans matrisini karşılaştıran bir değerdir (Ayyıldız, Cengiz ve Ustasüleyman, 2006). Bu değer için 0,90 ve üstü kabul edilebilir değerdir ve 0,97 ve üstü ise mükemmel değeri belirtir. NFI'de normlaştırılmış uyum indeksini verir onun da kabul edilebilir değeri CFI ile aynıdır. Fakat NFI'de 0,95 üstü modelin iyi bir uyum gösterdiği nin kanıtıdır. NNFI değerleri ise 0,95 üstünde olması beklenmektedir.



Şekil 3. Ahlaki Kimlik Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Path Diyagramı

Yapılan doğrulayıcı faktör analizi neticesinde elde edilen sonuçlar yukarıdaki şekilde gözükmemektedir. Bu şekilde göre Ahlaki Kimlik Ölçeği ile tüm alt boyutları arasında ve aynı şekilde tüm alt boyutlarının da birbirleriyle ilişkileri anlamlı düzeyde bulunmuştur. Elde edilen bu sonuç daha önce yapılmış olan açılımlayıcı faktör analizini teyit etmekte ve ölçek alt boyutlarının hepsinin bir yapının elemanları olarak ele alınabileceğini göstermektedir. Bu bağlamda Ahlaki Kimlik Ölçeği'nin 25 maddeli ve üç alt boyutlu yapısı Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) sonucunda test edilmiş ve doğrulanmıştır. DFA sonucunda ya-

pılan analizlere bakıldığında, tüm madde yük değerlerinin ,50 üzerinde olduğu görülmektedir. Bu durum ölçekte bulunan tüm maddelerin yeterli düzeyde yüke sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 12: Standart Uyum İyilik Ölçütleriyle Araştırma Verilerinin Kıyaslanması

Uyum Ölçütleri	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Araştırmada Elde Edilen Uyum Değerleri
c2/df	$0 \leq c2 \leq 2df$	$2df \leq c2 \leq 5df$	2.838
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq 0.05$	$0.05 \leq RMSEA \leq 0.08$	0.059
SRMR	$0 \leq SRMR \leq 0.05$	$0.05 \leq SRMR \leq 0.10$	0.085
IFI	$0.95 \leq IFI \leq 1.00$	$0.90 \leq IFI \leq 0.95$	0.945
CFI	$0.95 \leq CFI \leq 1.00$	$0.90 \leq CFI \leq 0.97$	0.944
GFI	$0.90 < GFI < 1.00$	$0.85 < GFI < 0.90$	0.888

Uyum ölçütleri, veriler ile analizin ne kadar uyumlu olduğunu tanımlamaktadır (McDonald & Ho, 2002). Yukarıdaki tabloya bakıldığında, yapılan doğrulayıcı faktör analizinden elde edilen değerler genel olarak kabul edilebilir uyumu göstermektedir. Bunlara bakılacak olursa, ki-kare (χ^2/sd)= 2,838 olarak bulunmuştur. RMSEA değeri=0,059; ve SRMR değeri= 0,08 olarak elde edilmiştir. NFI= 0,945; NNFI= 0,944; CFI= 0,944; GFI= 0,888 olarak belirlenmiştir. Bu sonuçlar ışığında denilebilir ki; elde edilen veriler geliştirilmiş olan ölçeğin kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir.

Ahlaki Kimlik Ölçeği ve Ahlaki Bütünlük Ölçeği Korelasyonu

İlk defa geliştirilen bir ölçeğin geçerlik ve güvenirliğini test etmek için daha önce geçerlik ve güvenirliği yapılmış olan benzer ölçeklerle benzer örneklem gruplarına uygulamak, geliştirilen ölçek açısından olumlu bir durumdur. Bundan dolayı da Ahlaki Kimlik Ölçeğini benzer bir ölçek ile kıyaslamak, geçerlik ve güvenirliğini test etmek amacıyla Ahlaki Bütünlük Ölçeği kullanılmıştır. Ahlaki Bütünlük Ölçeğinin orijinali Schlenker (2008) tarafından geliştirilmiş olup Okan ve Ekşi (2020) tarafından Türkçe'ye uyarlama çalışması yapılmıştır. Bu ölçeğin kullanılmasının sebebi, duygu, düşünce ve davranış alt boyutlarından oluşan ölçeğin ahlaki bütünlük kavramına yakın olduğunun düşünülmesidir. Bu durum hem kurulan modelin doğruluğunu artırmak hem de geliştirilen ölçekte kullanılan maddelerin benzer özellikteki ölçeklerle olan benzerliklerini karşılaştırmak amacıyla önemli bir husustur. Dolayısıyla ahlaki kimlik ölçeği ve alt boyutları ahlaki bütünlük ölçeğiyle birlikte analiz edilmiş ve aşağıdaki tabloda gösterilen sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 13: Ahlaki Kimlik Ölçeği Toplam Puanı ve Alt Boyutlarının Ahlaki Bütünlük Ölçeği ile Korelasyon Sonuçları

Değişkenler	1	2	3	4	5
1.Ahlaki Bütünlük	1				
2. Ahlaki Kimlik	,441*	1			
3.Duygu	,370*	,830*	1		
4.Düşünce	,389*	,813*	,562*	1	
5.Davranış	,544*	,800*	,539*	,392*	1

Araştırma kapsamında geliştirilen Ahlaki Kimlik Ölçeğinin ve alt boyutlarının Ahlaki Bütünlük Ölçeğiyle olan ilişkilerini belirlemek amacıyla Pearson korelasyonu analizi yapılmış ve yukarıdaki sonuçlar elde edilmiştir. Ahlaki Bütünlük Ölçeği toplam puan olarak hesaplandığından, toplam puanı alınmış, Ahlaki Kimlik Ölçeği toplam puanı ve alt boyutları da birlikte analizlere dâhil edilmiştir. Yapılan analiz sonuçları incelendiğinde, ahlaki bütünlük ölçeğinin hem ahlaki kimlik toplam puanıyla hem de ahlaki kimlik ölçeği alt boyutlarının tümüyle anlamlı bir ilişki içinde olduğu görülmektedir. En düşük korelasyonun duygu alt boyutuyla ($r=,370$; $p<,001$) ve en yüksek korelasyonun ise davranış alt boyutuyla olduğu görülmektedir ($r=,544$; $p<,001$). Bu analizler neticesinde elde edilen sonuçlardan da anlaşıldığı üzere, ahlaki kimlik ölçeği ve alt boyutları benzer özellikteki ölçeklerle iyi bir ilişki göstermektedir.

Tartışma

Kohlberg'in (1971) iddia ettiği üzere evrensel bir ahlak kuramı geliştirilebilir mi yoksa çeşitli kültürlerde farklılık göstermekte midir? Evrensel bir kuramdan söz etmek demek çeşitli kültürel farkları indirgemeyi ve insanın biricikliğini göz ardı etmeyi içerebilmektedir. Öte yandan kuramların evrensel olan bir yanı yoktur demek elbette mümkün değildir. Kohlberg (1968) ahlakın içeriğinde kültürel farklılıkların olabileceğini söylese bile yapının aynı olduğunu ifade etmiştir. Kohlberg'in bu tutumu monist (indirgemeci) bir yaklaşımdır. Ahlak için evrensel bir kuram ortaya koyma iddiası üzerine hem batılı hem doğulu hem gelişmiş hem gelişmemiş çeşitli kültür ve ülkelerde pek çok araştırma yapılması gerekmektedir (Snarey, 1985). Kohlberg'in hayatının son dönemlerinde yedinci basamak olarak kişinin hayatın tüm yönleriyle bir parçası olduğunu hissetme, evrenle bütünleşmeyi önermesine sebep olmuştur (Kohlberg & Power, 1981). Shweder, Much, Mahapatra ve Park (1997) ahlakın kavramsallaştırılmasında

kültürel çeşitliliği kabul ederek ahlakın otonomi (kişisel seçimler, özgürlük, adalet), topluluk (diğer bireylere saygı, sosyal roller doğrultusunda davranmak, otoriteye uyum) ve kutsallık (dini kurallar, arınma, saflık, doğanın düzeni, maneviyat) olmak üzere üç temel sac ayağını belirlemişlerdir. Konunun uzmanlarının tanımlamalarının yanı sıra halkın ahlakı ve ahlaklı insanı nasıl kavramsallaştırdığı önem arz etmektedir (Hoffman, Wisneski, Brandt & Skitka 2014). Türkiye’de toplumun ahlakı nasıl kavramsallaştırdığına ilişkin yapılan güncel bir çalışmada ahlak tanımlarında; toplumsal kurallara uymak, ahlakın önemi ve göreliliğinden bahsedilirken ahlaksızlık tanımlarında; toplumsal kurallara uymamak, kötülük ve terbiyesizlik; ahlaklı insan tanımlarında; dürüstlük, saygı göstermek, erdemli olmak, ahlaksız insan tanımlamalarında; saygı görmeyen/dışlanan, dürüst olmayan, çıkarını gözeten ifadelerinden sıkça bahsedildiği görülmüştür (Cesur, Tepe, Piyale, Sunar & Biten, 2020).

Ahlak teorisi oluşturmaktaki zorluk hem insan gibi derin ve kaotik yapıdaki bir varlığa uygulanabilecek hem de geleneksel öğeleri korumaya çalışmak durumlarından kaynaklanabilmektedir. Lapsey (2019) bu noktada iki yönlü tehlikeden bahsetmektedir:

1. Kişi ahlaki işlevselliği derin insani tabiatıyla ilişkilendirip ahlakı akılcılıktan koparma riskiyle karşı karşıya kalabilmektedir.
2. Salt akıl ve muhakemenin vurgulandığı uygulamaya dönük olan kısmın görmezden gelinerek ahlakı hayata tatbik edebilme becerisinden koparma riskiyle karşı karşıya kalabilmektedir.

Bu tehlikelerden çıkış noktası olarak ahlakiliğin akılcı karakteri silinmeyecek şekilde ahlak psikolojisini gerçekçi bir insan anlayışı zemininde incelemek gerekmektedir. Ahlak kavramına geniş bir pencereden bakmak farklı boyutlarını işin içine katmak gerekmektedir. Blasi (1984) öz kimliği inşa ederken ahlaki temeller üzerine inşa ederek ahlaki kişilik yapısından bahsetmektedir. Ahlaki kavramları temel olarak görüp merkeze konumlandıran ve kendini anlamlandırmak için zemine alan kişilerin ahlaki kişilik sahibi olduğu söylenebilir. Blasi, ahlaki kimliği bireysel farklılıkları işin içine katarak açıklamaktadır. Ahlaki kimliğin doğrulanması ise kişinin merkeze aldığı ahlaki değerler doğrultusunda davranışlar sergilemesine bağlanmaktadır ki bu davranışsal boyutun da elzem olduğunu göstermektedir (Lapsey, 2019). Blasi (2004) benliğin şemalar, kavramlar, bilgiler, temsiller gibi bilişsel kavramlardan ibaret olarak tanımlanmasına karşı çıkmaktadır. İnsanların bilişsel yapılarının yanı sıra ne tür bir insan olduğunu önemsemesi, güdülerini, kişisel özelliklerini, arzularını kontrol altına

almak ve yönetmek isteyen, kimliğimiz açısından temele aldığımızı ve ikincil olanları belirleyen, öz benliğini yozlaşmaktan koruyan ve geliştirme çabası motivasyonunu yönlerinin de değerlendirilmesi mühim olarak görülmektedir (Blasi & Glodis, 1995). Amaçlı benliğin tüm bu faaliyetlerini bilişsel teorisyenler amaçlı eylem tecrübesi gibi bilinçli fakat temsil edilemeyen iç tecrübeler noktasında eksik kalmaktadır (Lapsey, 2019). Blasi'ye göre (2004) özne olma ve aidiyet duygusu öznel benliğe dair temsillerdir fakat bilişsel açıdan temsil edilmemektedir. Bunları kendine hâkim olma (duygular, dürtüler, eğilimler dahil benliğin farklı boyutlarının sahiplenilmesi) ve kendileme (sahiplenilen farklı boyutların benliğe entegre edilmesi) kavramlarıyla açıklamaktadır artan benlik hakimiyeti nesnel açıdan bireyin davranışsal öz düzenlenmesini arttırırken öznel açıdan irade alanını genişletir ve böylece bireyin sorumluluk, yetkinlik ve çevresine hakimiyet hislerini güçlendirmektedir (Blasi, 2004).

Ahlaki karakterin yüksek (öz denetim [irade gücü] doğruluk ve düşük (empati, şefkat, hakkaniyet, dürüstlük, cömertlik, nezaket) seviyelerdeki erdemlerden oluştuğunu ifade eden Blasi (2005), Kohlberg'in alt alta sıraladığı erdemlerin kolayca arttırılabileceğini ve sistematik olmaktan uzak olduğunu söylemektedir. Yüksek seviye erdemlerin ilk grubunda yer alan öz denetim problem çözerken sorunları ufak parçalara ayırmak, hedef belirlemek, dikkati toparlayabilme, hedeften uzaklaşmaya direnç gösterebilme, başlanılan işi sürdürme, kararlılık ve sebat etme becerilerini içerisine alan irade gücünün içerisinde yer almaktadır; ikinci grupta insanın kendi içinde tutarlılığını ifade eden doğruluk yani, sözünün eri olma, kendine karşı şeffaf olma, sorumlu olma, kendi kendine hesap verebilme, samimi olma, kendini kandırmaya karşı direnç gösterebilme gibi özellikleri içermektedir (Blasi, 2005). Doğruluğun iki farklı tezahürü ifade edilmektedir:

1. Ahlaki hedeflerimiz doğrultusunda benliğimizi amaçlı eylemlere zorladığımızda sorumluluk duygusu
2. Benlik amacımızı içsel ahlaki hedeflerimizle örtüştürebildiğimiz ölçüde kimlik olarak hissederiz.

Benlik bu şekilde inşa edilirse ahlaki düşünce/duygu/davranış bir tercih olarak değil, yoğun içsel zorunluluk olarak hissedilmektedir. Ahlaki karaktere sahip olmanın bir şartı olarak ahlaki arzuları irade haline dönüştürmeyi görmektedir.

Özetle Blasi ahlaki kimlik/kişilik/karaktere ilişkin çalışmaları ahlak alanında benlik ve kimlik kavramlarının yeniden incelenmesine sebep olmuştur. Psiko-loji bilimi içerisinde bilişsel paradigmanın bu denli hâkim olduğu bir dönemde

özel benliğe ilişkin anlamlı ve derinlikli savunması ve ahlaki işlevselliğe ilişkin akılcılık, sorumluluk, irade gibi kavramlarla bütünleştirilmesi dönüm noktalarındandır. Modern psikolojinin tozlu rafları arasında kalan irade, arzu, istem gibi kavramların tozunu almış ve bunun yanında kendine hâkim olma, samimiyet gibi yeni kavramları literatüre katmıştır. Blasi'nin teorilerinin geçerliliğinin ve güvenilirliğinin test edilmesine ihtiyaç vardır. Ahlaki kimlik araştırmaları sayısal değerlendirmelerin az olması bakımından eleştirilmektedir. Mesela yetişkinlikte ahlaki kimliğin nasıl ölçüleneceğine dair fikir birliğine varılamamıştır. Bu durumda ahlaki kimliğin ölçülmesine yönelik ölçme araçlarının geliştirilmesi gerekmektedir.

Öneriler

Yapılan bu çalışmada Blasi'nin modelini temel alarak ahlaki kimlik düzeyini tespit etmeye yönelik geçerli bir ölçek geliştirip geliştirilemeyeceğine bakılmıştır. Alandaki diğer araştırmacıların ahlak ve kimlik gibi insan için değerli, derinlikli, önemli ve anlamlı bu kavramlara farklı bakış açılarından bakarak yeni çalışmalar yapmasının konunun öneminin daha iyi anlaşılmasına ve konunun gündemde tutulmasına katkı sağlayacaktır.

Bulguların temsil edilebilirliğini arttırmak için daha büyük örneklemelerde uygulama yapılması faydalı olacaktır. Araştırma yetişkinlere yönelik olduğu için farklı zamanlarda farklı ve daha fazla katılımcıya uygulanması ve ölçeğin psikometrik özelliklerinin tekrar incelenmesi hedeflenebilir. Bunun yanında çeşitli azınlık gruplar ve farklı kültürler ile de uygulama yapılabilir. Test yarılama tekniği ve iraksak geçerlik ile farklı geçerlik ve güvenilirlik teknikleri incelenebilir. Ahlaki kimlik ile ilgili yapılan nitel ve nicel çalışmalar olup karma desen araştırma metotları kullanılarak konu daha derinlemesine ve detaylı olarak ortaya çıkabilmesine katkı sağlayabilir. Bandura'nın literatüre kazandırdığı ahlaki kayıtsızlık ölçeği ile ahlaki kimlik arasındaki ilişki incelenebilir. Pozitif psikoloji değişkenleri (psikolojik iyi oluş, perma, psikolojik sağlamlık, yaşam doyumu), varoluşçu temelli değişkenler (yaşamın anlamı), prososyallık, empati, öz disiplin, kendini ayarlama gibi farklı değişkenler ile ilişkilerinin incelenmesi ahlaki kimlik kavramının çeşitli açılardan daha iyi anlaşılmasına vesile olacağı düşünülmektedir. Ahlaki kimlik düzeyinin geliştirilmesine yönelik düzenlenen grup çalışmalarında, deneysel araştırmalarda ön-test son-test olarak kullanılabilir. Ahlak, kimlik, değerler, erdemler gibi öğelerin geliştirilmesine yönelik okullarda yapılacak çalışmalar işlevsel olacaktır. Bu çalışma ölçek geliştirme çalışması

olduğu için ahlaki kimliğin nedenleri hakkında bir fikir verememektedir, buna yönelik aracı model çalışmaları kurgulanarak nedenler aydınlatılabilir. Ölçeğin her bir alt boyutu için ayrı ayrı ölçekler geliştirilebilir. Ahlaki kimlik gelişiminin incelendiği boylamsal çalışmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Akdağ, M. (2011). *SPSS’de istatistiksel analizler*. <https://cms.inonu.edu.tr/uploads/old/5/1328/spss-testleri.doc>
- Aquino, K. ve Reed, A. II. (2002). The self-importance of moral identity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 83, 1423-1440. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.83.6.1423>
- Ayyıldız, H., Cengiz, E., Ustasüleyman, T. (2006). Üretim ve pazarlama bölüm çalışanları arası davranışsal değişkenlerin firma performansı üzerine etkisine ilişkin yapısal bir model önerisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 21-38. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/musbed/issue/23522/250625>
- Black, J. E., & Reynolds, W. M. (2016). Development, reliability, and validity of the moral identity questionnaire. *Personality and Individual Differences*, 97, 120-129. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2016.03.041>
- Blasi, A. (1983). Moral cognition and moral action: A theoretical perspective. *Developmental Review*, 3, 178-210. [https://doi.org/10.1016/0273-2297\(83\)90029-1](https://doi.org/10.1016/0273-2297(83)90029-1)
- Blasi, A. (1984). *Moral identity: Its role in moral functioning*. İçinde: W. Kurtines ve J. Gewirtz (ed.), *Morality, moral behavior and moral development* (s. 128-139). Wiley.
- Blasi, A. (1993). The development of identity: Some implications for moral functioning. G.G. Noam ve T.E. Wren (Eds.), *The moral self* (s. 99-122). The MIT Press.
- Blasi, A. (2004). Neither personality nor cognition: An alternative approach to the nature of the self. In C. Lightfoot, C. Lalonde & M. Chander (Eds.). *Changing conceptions of psychological life* (pp. 3-26). Erlbaum.
- Blasi, A. (2005). Moral character: A psychological approach. In D.K. Lapsley & F.C. Power (Eds.), *Character psychology and character education* (pp. 18-35). University of Notre Dame Press.
- Blasi, A., & Glodis, K. (1995). The development of identity. A critical analysis from the perspective of the self as subject. *Developmental review*, 15(4), 404-433. <https://doi.org/10.1006/drev.1995.1017>

- Brown, T. A. (2006). *Confirmatory factor analysis for applied research*. The Guilford Press.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi*, 32(32), 470-483. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kuey/issue/10365/126871>
- Büyüköztürk, Ş. (2015). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (21. Baskı). Pegem Akademi Yayınları.
- Cesur, S., Tepe, B., Piyale, Z. E., Sunar, D., & Biten, A. F. (2020). “Bana göre” Ahlak: Sıradan İnsanın Ahlakı Kavramsallaştırması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 23(45), 115-144. <https://doi.org/10.31828/tpy1301996120200219m000021>
- Çepni, S. (2007). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Celepler Matbaacılık.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2018). *Çok değişkenli istatistik SPSS ve LISREL uygulamaları*. (5. Baskı). Pegem Akademi Yayınları.
- DeVellis, R. F. (2016). *Ölçek geliştirme kuram ve uygulamalar*. (T. Totan, Çev. Edt.). Nobel Yayın Dağıtım.
- Froming, W. J., & McColgan, E. B. (1979). Comparing the defining issues test and the moral dilemma interview. *Developmental Psychology*, 15(6), 658-659. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.15.6.658>
- Gibbs, J. C., Basinger, K. S., Grime, R. L., & Snarey, J. R. (2007). Moral judgment development across cultures: Revisiting Kohlberg’s universality claims. *Developmental Review*, 27, 443-500. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2007.04.001>
- Hofmann, W., Wisneski, D. C., Brandt, M. J., & Skitka, L. J. (2014). *Morality in everyday life*. *Science*, 345(6202), 1340-1343. <https://doi.org/10.1126/science.1251560>
- Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri* (Vol. 5). Asil Yayın Dağıtım.
- Kohlberg, L. (1968). The child as moral philosopher. *Psychology Today*, 2, 25-30.
- Kohlberg, L. (1971). From is to ought: how to commit the naturalistic fallacy and get away with it in the study of moral development. T. Mischel (Ed.), *Cognitive Development and Epistemology*. Academic Press.
- Kohlberg, L. & Power, C. (1981). Moral development, religious thinking, and the question of a seventh stage. *Zygon* 16(3). 203-259. <https://doi.org/10.1111/j.14679744.1981.tb00417.x>
- Lapsey, D.K. (2019). Eğitimin hedefi olarak ahlaki öz kimlik. L.P. Nucci, D. Narvaez (ed.), *Ahlak ve Karakter Eğitimi El Kitabı* içinde (s.33-56). EDAM.
- Lind, G., (2009). *The moral judgment test*. Paper presented at The Association for Moral Education: 35th Annual Conference. Utrecht University, The Netherlands.

- Liu-Thompkins, Y. (2003). Developing a scale to measure the interactivity of websites. *Journal of Advertising Research*, 43(2), 207-216. <https://doi.org/10.1017/S0021849903030204>
- Ma, H. K. (1989). Moral orientation and moral judgment in adolescents in Hong Kong, Mainland China, and England. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 20(2), 152-177. <https://doi.org/10.1177/0022022189202003>
- McDonald, R. P., & Ho, M. H. R. (2002). Principles and practice in reporting statistical equation analyses. *Psychological Methods*, 7(1), 64-82. <https://doi.org/10.1037/1082-989x.7.1.64>
- Moon, Y. (1986). A review of cross-cultural studies on moral judgment development using the Defining Issues Test. *Behavior Science Research*, 20(1-4), 147-177. <https://doi.org/10.1177/106939718602000107>
- Nisan, M., & Kohlberg, L. (1982). Universality and variation in moral judgment: A longitudinal and cross-sectional study in Turkey. *Child Development*, 53, 865-876. <https://doi.org/10.2307/1129123>
- Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory*. 3. Basım. McGraw Hill.
- Okan, N., & Eksi, H. (2020). The adaptation of the Moral Integrity Scale into Turkish and analysis of the psychometric features. *Spiritual Psychology and Counseling*, 5, 327-340. <https://dx.doi.org/10.37898/spc.2020.5.3.124>
- Özabacı, N. (2011). İlişki Niteliği Ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 36(162). <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/774>
- Reed, A. & Aquino, K. (2003). Moral identity and the expanding circle of moral regard towards outgroups. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84, 1270-1286. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.84.6.1270>
- Rest, J. R. (1975). Longitudinal Study of the Defining Issues Test of moral judgment: A strategy for analyzing developmental change. *Developmental Psychology*, 11(6), 738-748. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.11.6.738>
- Rest, J. R., Cooper, D., Coder, R., Masanz, J., & Anderson. (1974). Judging the important issues in moral dilemmas: An objective measure of development. *Developmental Psychology*, 10(4), 491-501. <https://doi.org/10.1037/h0036598>
- Schlenker, B. R. (2008). Integrity and character: Implications of principled and expedient ethical ideologies. *Journal of social and clinical psychology*, 27(10), 1078-1125. <https://doi.org/10.1521/jscp.2008.27.10.1078>
- Shweder, R. A., Much, N. C., Mahapatra, M., & Park, L. (1997). The 'big three' of morality (autonomy, community, divinity) and the 'big three' explanations of suffering. A. M. Brandt & P. Rozin (Ed.), *Morality and Health içinde*

(119–169). Routledge.

- Snarey, J. R. (1985). Cross-cultural universality of social-moral development: A critical review of Kohlbergian research. *Psychological Bulletin*, 97, 202-232. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.97.2.202>
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2015). *Using multivariate analysis*. Harper Collins College Publishers.
- Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Thompson, B. (2003). Guidelines for authors reporting score reliability estimates. B. Thompson (Ed.) *Score reliability: Contemporary thinking on reliability issues* (pp. 91–101). SAGE. <https://dx.doi.org/10.4135/9781412985789>
- Tinsley, H. E., & Tinsley, D. J. (1987). Uses of factor analysis in counseling psychology research. *Journal of counseling psychology*, 34(4), 414. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.34.4.414>

Extended Abstract

A Moral Look at the Concept of Identity: Development of Moral Identity Scale and Investigation of Psychometric Properties

Betül KÜRÜM, Corresponding Author, Specialist.

Marmara University, Istanbul/Turkey.

kurumbtl@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-8362-5801>

Halil EKŞİ, Professor.

Marmara University Faculty of Education, Istanbul/Turkey

halileksism@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-7520-4559>

Article Type: Research Article

<https://doi.org/10.34234/ded.1055143>

Received Date: 08.01.2022

Accepted Date: 12.06.2022

Published Date: 25.06.2022

Introduction

The concept of moral identity includes internal motivation, which is expressed as one of the sub-dimensions of identity and creates different sub-dimensions; cognitive, emotional, and behavioral components that lead the person to exhibit moral behaviors. In Blasi's (1983, 1993, 2004) moral identity model, there are three decisive components between moral judgment and moral action. The first of these, before exhibiting moral behavior, the person passes the issue through the filter of his or her thinking on whether he sees himself as responsible for the event or not. The second is that the respondents felt that displaying moral be-

havior is part of the self and is intentional. The third is that human beings want to ensure self-consistency by exhibiting behaviors consistent with their internal values as a natural tendency.

Blasi (2004) did not limit morality to cognitive concepts (schemas, reasoning, mental representations). He mentioned inner intention by adding depth to the cognitive dimension of morality. He emphasized the experience of the individual with conscious intention. When mental preparation is made in this way before the individual takes action, it can be easier to take responsibility for the results of the action. In addition, consciously initiating action has the effect of increasing self-discipline and emotion regulation capacity. From this point of view, Blasi (1993) drew attention to the role of moral identity while making sense of the structure of identity. In his proposed moral identity model, Blasi wanted to explain the relationship between the concept of identity and moral functioning. Although Kohlberg was influenced by the concept of responsible self due to its emphasis on responsibility, his conceptualizing is different from Blasi's one. While Kohlberg talks about one's making sense of obeying the law, Blasi makes a moral judgment and passes this judgment through the filter of personal responsibility. In other words, it brings forth questions like; is this a necessary action for me, does it match my view of life, how compatible is it with the person I want to be, etc. At this point, what is more, important than the person's moral action is whether he or she feels in harmony with the truths and the values he or she embodies . If we explain it with metaphor, it is to lay the foundations of identity building on the skill and sense of moral responsibility.

Method

This study is a scale development study conducted with the descriptive survey design of quantitative research to determine the psychometric properties of the Moral Identity Scale.

Study Groups

In the study, exploratory factor analysis and confirmatory factor analysis were performed on separate groups. The target population of the study was determined as adult individuals between the ages of 18-60 ($\bar{x}$ mean = 28.57; s sd = 9.59). It is stated that in determining the size of the study group for scale development studies, the number of items can be 5 or 10 times and it should consist

of at least 300 people (Tinsley & Tinsley, 1987). Some state that this ratio should be at least 10 times the number of items (Nunnally & Bernstein, 1994). It is recommended to reach at least 384 people for studies that will be generalized to a group of one million people or more (Büyüköztürk, 2015; Çepni, 2007). In this study, a study group of 597 people was reached. The convenience sampling method was used as the sample selection method. The portion of this data obtained from 350 people was used for exploratory factor analysis and the portion obtained from 247 people was used for confirmatory factor analysis. Factor analysis, validity, and reliability studies of the scale were carried out on this group. As required in scale development studies, data were collected twice for exploratory factor analysis and confirmatory factor analysis.

Study Group 1

The study group of the research consists of adult individuals between the ages of 18-60. Of this group, 251 (71.7%) women and 99 (28.3%) men (28.3%) participants. The trial form of the scale was applied to a total of 350 adult individuals. No incomplete or erroneous data was found because it was filled through the Google form. Exploratory factor analysis was performed with these data.

Study Group 2

To verify the structure of the scale, data were collected from adult individuals between the ages of 18-60. This group consists of 163 female (65.9%) and 84 (34.1%) male participants. Confirmatory factor analysis was performed on the data of a total of 247 adult individuals.

Findings

Exploratory factor analysis, the three-dimensional structure of the moral identity scale emerged. As a result, the total variance explanation amount of the three factors were found to be 61,413%. The contributions of the factors to the total variance, respectively, were as follows: first factor=25,820%; second factor=18.202%; third factor=17.391%. The contribution of the scales developed specifically for Social Sciences to the total variance is expressed as acceptable between 40% and 60%; above this is considered good (Cokluk, Şekercioğlu & Büyüköztürk, 2018; Tabachnick & Fidell, 2015; Tavşancıl, 2010).

As can be seen from the table, it is concluded that the internal consistency co-

efficients of the Moral Identity Scale are of good value. In all sub-dimensions, Cronbach alpha internal consistency coefficient was found to be over .80 and the total internal consistency coefficient was found to be .94.

As a result of the independent groups t-test performed to determine the distinctiveness of the scale items, a significant difference was found between the lower and upper groups for the items of the scale ($p<.001$). When the arithmetic means for all groups are examined, what it is understood from the table is that there is a significant difference between the upper and lower group averages in all of them. The test-retest reliability study of the moral identity scale was carried out with data obtained from 50 people at three-week intervals. The test-retest correlation coefficient of the scale was calculated as “.83”. Item total and item residual correlation values were found to be significant for all items ($p<.000$). This shows that all items in the scale are included in a structure. Having the items in a structure is very important for the validity and reliability of the scale. With the aforementioned analyses, the correlation coefficients of the sub-dimensions of the scale were examined all together. As a result of Pearson Product Correlation analysis, it is seen that the factors are in a positive and significant relationship both with the total score and among themselves ($p<.001$). This result shows that the sub-dimensions are in a good relationship with both moral identity and with each other.

Confirmatory factor analysis confirms exploratory factor analysis and shows that all sub-dimensions of the scale can be considered as elements of a structure. In this context, the 25-item and three-dimensional structure of the Moral Identity Scale were tested and verified as a result of Confirmatory Factor Analysis (CFA). Considering the analyzes made as a result of CFA, it is seen that all item load values are above .50. This shows that all items on the scale have a sufficient load. The Moral Integrity Scale was used to compare the Moral Identity Scale with a similar scale and to test its validity and reliability. It is seen that the moral integrity scale has a significant relationship with both the moral identity total score and the sub-dimensions of the moral identity scale.

Discussion and Suggestions

Blasi's studies on moral identity/personality/character have led to a re-examination of the concepts of self and identity in the field of ethics. In a time when the cognitive paradigm is so dominant in psychology, Blasi's meaningful and in-depth defense of the subjective self and its integration with concepts such

as rationality, responsibility, and will regarding moral functionality could be regarded as a milestone. He dusted off the concepts such as desire and will, which were worn-out concepts of modern psychology, and added new concepts such as self-control and sincerity to the literature. The validity and reliability of Blasi's theories need to be tested. Moral identity studies have been criticized for their lack of numerical evaluations. For example, there is no consensus on how to measure moral identity in adulthood. In this case, it is necessary to develop measurement tools to measure moral identity. To increase the representativeness of the findings, it would be beneficial to apply them to larger samples. Since the research is aimed at adults, it can be aimed to apply it to different and more participants at different times and to re-examine the psychometric properties of the scale. In addition, it can be practiced with various minority groups and different cultures. Different validity and reliability techniques can be examined with the test splitting technique and divergent validity. There are qualitative and quantitative studies on moral identity, which can contribute to the examination of the subject in more depth and frequency by using mixed pattern research methods.

Etik Beyan / Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Finansman / Funding: Yazarlar, bu araştırmayı desteklemek için herhangi bir dış fon almadıklarını kabul ederler. / The authors acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Yazar (lar) / Author (s): Betül KÜRÜM, Halil EKŞİ

Yazar Katkıları / Author Contributions: Betül KÜRÜM (%50) , Halil EKŞİ (%50)

Çıkar Çatışması / Competing Interests: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan ederler. / The authors declare that they have no competing interests.